

פס יפם אירופי

גשם של מים ושל שלכת בכיכרות ובפארקים, אבל באולמי המחול חם וחוסם. שפע של

יוצרים, ותיקים וצעירים. דו"ח מנסיעתו של ג'ורא מנור בעקבות הריקוד שקורה עכשיו

נער ממש. אבל, אם הדואט של סאנון ובורו היה מרגש ומעוצב היטב, כוריאוגרפית ורגשית, הדואט של חכים מייציי ודוד ואלנטין (Hakim Maiche - David Valentine) היה מתחכם, יומרני ללא הצדקה, יצירת בוסר. למרבה המזל הוא נמשך רק כעשר דקות.

המרכז למחול בן-זמננו פועל כבר 12 שנה, ובמסגרתו הופיעו להקותיהם של יוצרים ידועי שם, למשל מגי מארין ולהקתו של גאלוטה. אולם לא גדול זה שימש אכסניה לרבים מיוצרי המחול העכשווי בצרפת. ברשימת היוצרים והמבצעים במרכז בולטים שמות צפון-אפריקאים רבים. האמריקאים מרצים על שיתוף בין-עדתי ובין-גזעי, אבל גם הצרפתים עושים משהו בנידון, ולא מוותרים על רמה אמנותית.

גם מופע שהתקיים במעין מרכז קהילתי בעיר לוויין של פריז, קולומב שמה (Colombes), עוסק בהשפעת מחול אתני על עיצוב מופע אישי ואמנותי עכשווי. כוונתי למופע שהציגה שם להקתה של בלאנקה לי (Blanca Li). שם המופע "Salome", משמע שלומית בת המלך הורדוס, זו בעלת שבעת הצעיפים, האחראית לכריתת ראשו של יוחנן המטביל. לי היא יוצרת מספרד, והמופע שלה מוגדר בתוכנייה "מופע כוריאוגרפי ומוסיקלי לשמונה רקדניות, שני אומני טרפז, שחקן אחד, זמרת לירית וחמישה מוסיקאים". במופע זה ניכר היטב המוצא האתני של היוצרת. עם זאת, הבימה, התלבושות ובעצם כל מה שמסביב למופע היו מעניינים יותר מהמחול עצמו, שניכרים בו סימני ההיכר של הפלמנקו.

בכל מקרה, זהו ניסיון עכשווי נוסף לרתום לסיפור מהברית החדשה, שהעסיק לא מעט כוריאוגרפים, אמצעים סגנוניים אתניים. כלאו של יוחנן הוא מין כלוב התלוי מעל לבימה, ושני האקרובטים עושים את עבודתם מבלי שהדבר ישתלב ממש בעלילה. מופע מבולבל משהו, שיש בו רגעים מרתקים ורקדניות מעולות.

באמריקה של ארה"ב עסוקים המבקרים וחוקרי המחול בכתיבה על אתנוצנטריות ורב-לאומיות במחול. במקום להתעניין במחול כתנועה אנושית ממשית, בימתית - הם עוסקים בו כתנועה חברתית. בפריז, לעומת זאת, מנסים לשלב בין המשמעויות השונות של המחול. צפיתי שם במופעים שיש בהם מסימני הניסיון ליצור תנועה אמנותית תוך התייחסות למוצא אתני. תרבות "שחורה", יותר נכון להגדיר זאת כך, אם נתעלם לרגע מתרבות הפוליטיקלי קורקט.

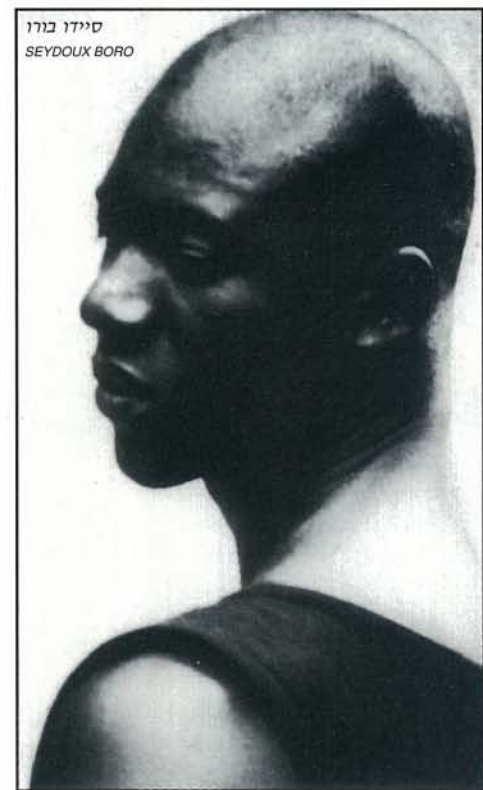
במרכז למחול בן-זמננו (Theatre Contemporain de la Danse), הממוקם ב"עיר האמנויות", מורשת שר התרבות ז'אק לאנג (מקום המזכיר קצת את סוזן דלל שלנו) - ראיתי במסגרת סדרת מנויים ערב שכלל שני דואטים. שניהם נוצרו ונרקדו על ידי ארבעה רקדנים שחורים. היה זה ניסיון נועז ומרתק להשתמש בחומר התנועתי של ריקוד הרחוב, שכונה פעם ברייקדאנס (Breakdance) ונדד משכונות ניו-יורק וערים אחרות לאירופה במשך יותר מעשור שנים, ליצירת שפה תנועתית אישית, אמנותית וכנה.

בניגוד למה שראינו, למשל, במסגרת פסטיבל ישראל 1996 [ראה מאמרו של ירון מרגולין בגיליון מס' 9], הצליחו הכוריאוגרף סאליה סאנון (Salia Sanon) ועמיתו לדואט המהמם סיידו בורו (Seydou Boro) ליצור שיתוף פעולה ביניהם, שעומד בסתירה למהות מחול הרחוב, שהיא אינדיווידואליסטית באופן קיצוני. אולי זו תולדה של הניכור ומלחמת הקיום של הנערים ברחובות הכרך המודרני האלים. מכל מקום, שני הרקדנים שמוצאם מאפריקה וחיים זמן ממושך בפריז, כבר אינם נערים. יש בהם בגרות. בתנועה האקרובטית המסוכנת והבלתי מתפשרת שלהם יש גם פיוטיות, המאפשרת לשניהם להפגין רגעים של רוד ויחס כן ואמיתי.

חלקו הראשון של המופע, אף הוא דואט בין שני רקדנים לא אירופאים, האחד מבוגר והשני

פס יפם אירופי

גברים שחורים בפריז

פסיפס אירופי

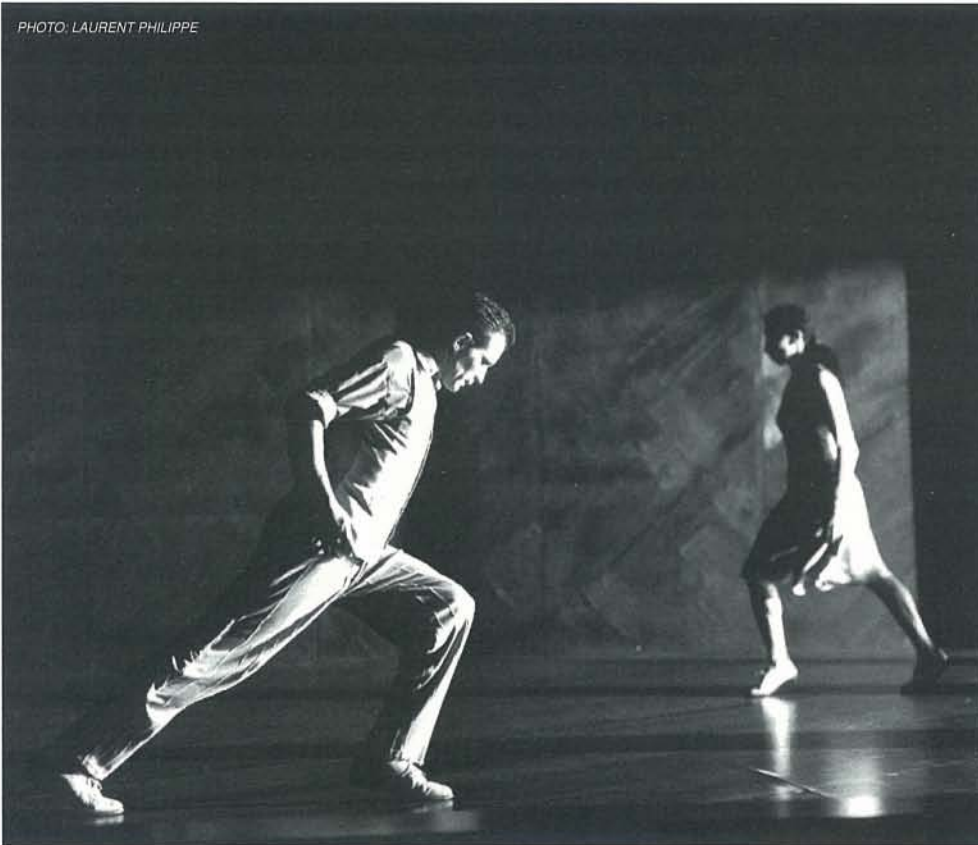
מחאם זוג'

במופע נוסף של רקדנים מצרפת צפיתי במסגרת פסטיבל מחול בעיר ברמן שבגרמניה. שוב דואט, כשעה אורכו, מאת הלה פאטומי ואריק לאמורה (Hela Fattoumi - Eric Lamoureux). שם היצירה "Solstice", היום שבו משך היום ומשך הלילה שווים.

השניים עובדים כבר יותר מעשר שנים ביחד, והם זוג גם מחוץ למחול. את שיתוף הפעולה ביניהם החלו עוד בהיותם סטודנטים. הוא גבר צרפתי גבה קומה, והיא שחומת עור, ממוצא אפריקני. תנועתם משתלבת בשלמות ומעבירה תחושת יחד משפחתית, זוגיות מובהקת. הם נוהגים כשני אקרובטים המתעופפים להם באוויר מעל לזירה, ותלויים לחלוטין בכך שהאחד יתפוס את הפרטנר שלו באמצע המעוף.

התנועה של פאטומי ולאמורה אינה נעדרת סיכונים, ולא תמיד מעשיהם על הבימה מובנים. תחילה הם מזיזים מיני מחיצות מצד אחד של הבימה לעברה השני, מבלי שיש לכך, בעיני לפחות, משמעות כלשהי. אבל ככל שהדואט המשפחתי מתפתח, מתברר הקשר ההדוק בין הגבר לאשה, והמחול נעשה מרתק יותר ויותר. זהו דואט מצויק, בוגר.

PHOTO: LAURENT PHILIPPE

אם לופרטאל, שם החלה את דרכה פינה באוש ולמעשה עדיין עובדת בה, היא מכה של תיאטרון המחול העכשווי - ברמן, אחת מערי איגוד ערי Hansa העתיק, היא מרכז חשוב מאוד של תיאטרון המחול הגרמני. כאן פעלו בעבר יוצרים חשובים, כמו ריינהילד הופמן ויוהאן קרסניק (שבבכורה שלו שהתקיימה בקלן, עסקנו במסגרת הדין שלנו במחול בעל הזיקה הפוליטית, עמי' 12-13), וזה שנתיים מנהלת את הלהקה העירונית סוזנה לינקה.

הסתיו האירופי צבעוני מאוד, למרות השמיים האפורים. שלכת עצי הערמונים צובעים בנופלים את המדרכות והכבישים בצהוב ואדום מרהיבים. המחול החדש של לינקה צבעוני לא פחות. יצירתה, ששמה "אוויר חם" (Heisse Luft), כולה בדים צבעוניים, וכל מה שאפשר לעשות בהם. בכלל, היה זה מופע טקסטילי מובהק: לפני היצירה החדשה ביצע תיאטרון המחול של ברמן את עבודתה של לינקה, המוכרת ממופעיה של להקת המחול הקיבוצית "באלט נשים", שגם בו ממלאים הבדים תפקיד מרכזי. היצירה החדשה היא מעין בת זוג ל"באלט נשים".

את התנועה יוצרים הבדים המרהיבים. ניכר שהצבעוניות והנשיות של החומר הארוג הן שגירו את דמיון היוצרת. מורגש, שהכנתה של יצירה זו הסתיימה רק עתה. עדיין תקועות בה סיכות והיא זקוקה למדידה נוספת וגימור.

פסיפס אירופי

סיפורי בדים - הסתיו של ברמן

PHOTO: JÖRG LANDSBERG

פמיפם אירופי

משחק של צבעים

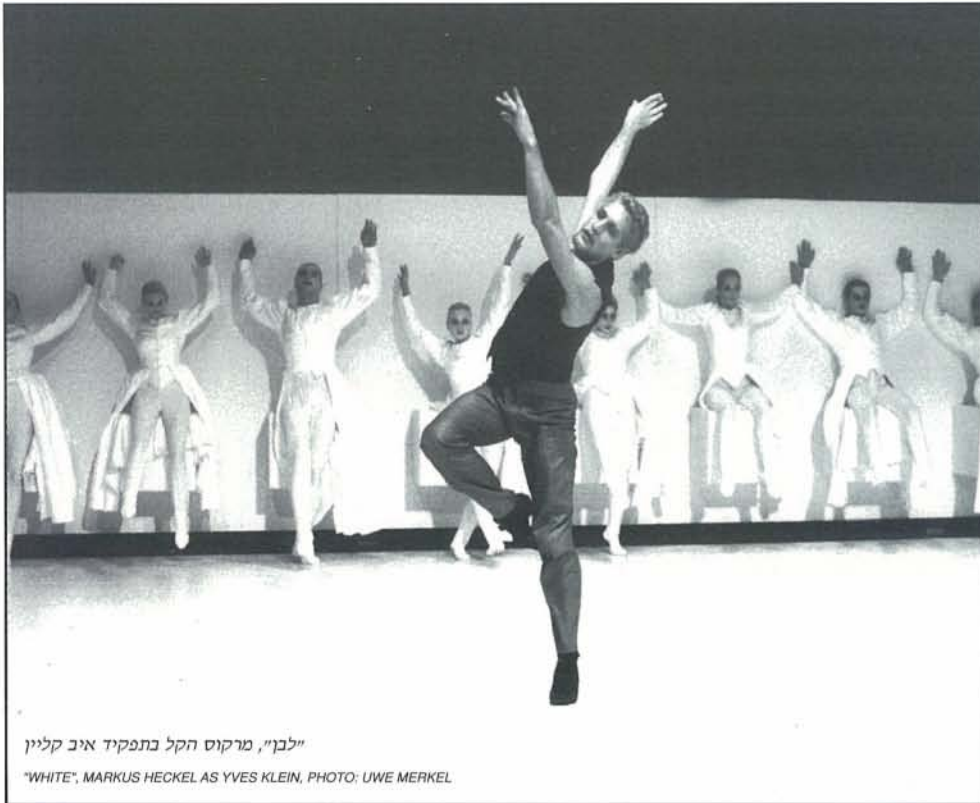
בתיאטרון העירוני של העיר הגרמנית סארבריקן (Saarbrücken) התקיימה בכורה של מחול חדש מאת יוצרת צעירה משטוטגארט, שמוזמן שמתי לב לעבודותיה עבור להקת הבאלט של שטוטגארט וללהקתה שלה. דניאלה קורץ (Daniela Kurz) עבדה עם להקת המחול המודרני של סארבריקן על מחול, שכנהוג בימינו נמשך כשעה, ללא הפסקה, ושמו "Monochrome". משמע: חד-גוון.

בלי ספק, קורץ היא יוצרת מחול מוכשרת, המחפשת עדיין את שפת התנועה הייחודית שלה. ראיתי יצירות שלה שהן בימתיות ואפילו תיאטרליות מאוד, בצד עבודה המסתפקת בתנועה לשמה. גם אלו וגם אלו היו יצירות נאות ובנויות היטב.

הפעם בחרה קורץ לעסוק בגוונים; כל קטע במופע מוקדש לצבע אחר. יצירתה קשורה ביצירתו של הצייר הצרפתי איב קליין (1928-1962). קליין עורר סקנדלים שעה ש"צייר" בעזרת דוגמניות עירומות, מרוחות בכחול המיוחד שלו שרקח לעצמו, כשהן מתפלשות לפי הוראותיו על בדים המונחים על הרצפה, וכך יוצרות רישומי תנועה. שימושו בגוון אחד ויחיד העמיד לביורו את עצם השימוש בצבע באמנות החזותית.

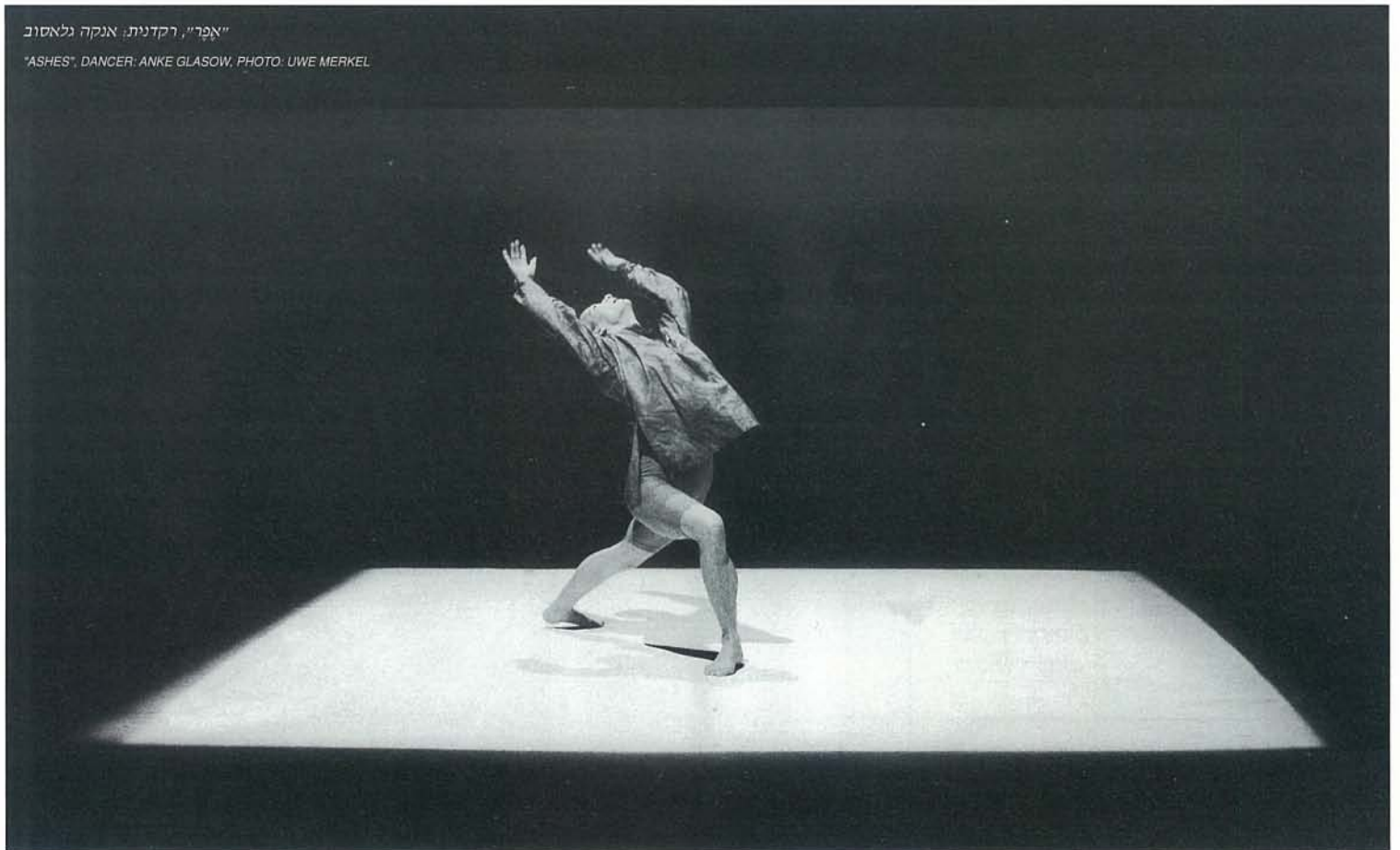
היה רגע נאה של מחול בזהוב, היתה פתיחה בכחול עם דמויות מוזרות במרומי החלל הבימתי, והכל הסתיים בתמונה של אפור. מבחינת הכוריאוגרפיה וטיב הביצוע, תמונה מסיימת זו של אפורים במחול שנקרא "אָפּר", היתה המושלמת ביותר. המוסיקה המלווה היתה מין סלט שלם של קטעים שונים מאוד זה מזה. וכך מרוב גוונים, שלט בריקוד זה הצבע האפור.

חלל הבימה של סארבריקן, שאינו נפרד ממקום הצופים (שהיו צעירים ונלהבים), עשוי כולו לבן. לבימה בהירה זו נכנס הרקדן, שגילם את הצייר קליין. בתוכנייה קראתי שהקירות ואפילו האנשים ייצבעו תוך תנועה בלבן, יופי של רעיון. אלא שבמציאות הבימתית המברשת הלבנה לא ממש נטפה צבע, וגם האיש שכביכול היה עליו להלבין לעינינו המשתאות, ואף להיעלם ברקע הלבן, נותר כשהיה לפני תחילת המופע.

"לבן", מרקוס הקל בתפקיד איב קליין
"WHITE", MARKUS HECKEL AS YVES KLEIN, PHOTO: UWE MERKEL

"אָפּר", רקדנית: אנקה גלאסוב
"ASHES", DANCER: ANKE GLASOW, PHOTO: UWE MERKEL

פסיפס אירופי

המחול באמנות המודרנית

בעיר הלא גדולה אָמְדן (Emden) שבצפון גרמניה נמצא מוזיאון שייסד מי שהיה מייסדו ועורכו במשך עשרות שנים של השבועון "שטרן" (Stern), הנרי נאן. מסוף אוקטובר ועד ינואר '97 מוצגת שם תערוכה, שנושאה המחול ביצירות הציירים המודרניים של המחצית הראשונה של המאה ה-20, "ממאטיס ועד שלְמֶר".

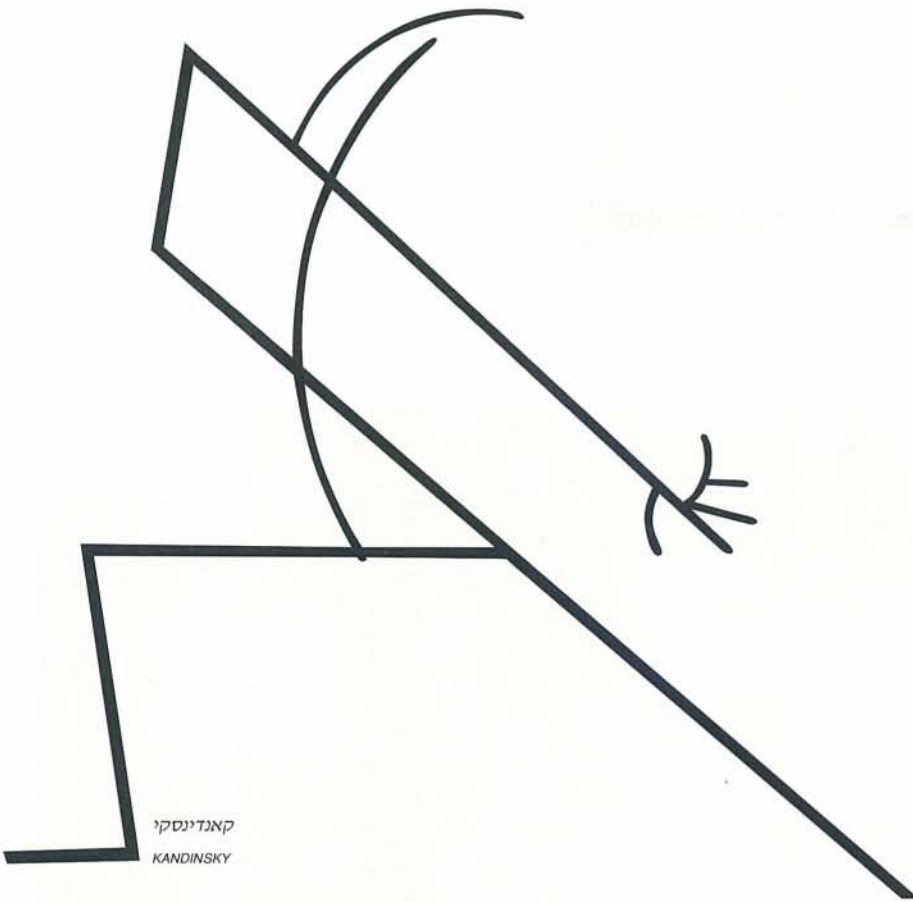
הקשרים בין הציירים החדשנים של ראשית המאה ואמנות המחול היו רבים. מעצבי תלבושות ותפאורות נודעים כפיקאסו למשל מצד אחד, וציירים ופסלים כארכיפנקו הרוסי מצד שני, נמשכו אחר המחול והרקדניות והרקדנים כנושאים לרישום וציור. אמנים אלה מיוצגים בתצוגה שנאספה בשקדנות מכל העולם.

מי אינו מכיר את הציור המלא תנועה של חמש הרקדניות מאת מאטיס? אבל באמדן ניתן לפגוש לא רק באוריגניל עצמו, אלא בשלבים שונים של תיכנונו על קיר. וישנם גם פסלים ורישומים מאת ארכיפנקו, שהושאלו ל-Kunsthalle של אָמְדן על ידי המוזיאון לאמנות של תל-אביב, שם מצוי האוסף הגדול ביותר של יצירות ארכיפנקו, אחד הקוביסטים הרוסים החשובים.

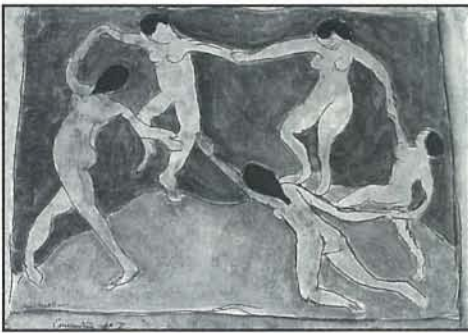
בתערוכה מוצגות כ-170 יצירות, כלומר היא מקיפה אבל איננה מהתצוגות הענקיות המעייפות את הצופה. מקום נכבד בה תופסים ציירי המודרנה הגרמנית מראשית המאה, מהקבוצות שנקראו "הפרש הכחול" ו"הגשר", כמו קירכנר (Kirchner) ונולדה (Nolde). ציירים מקבוצה זו יצרו גם

ארכיפנקו
ARCHIPENKO

קאנדינסקי
KANDINSKY

מאטיס
MATISSE

קשרים אישיים רבים עם יוצרי המחול המודרני, והם ציירו אותם בדיוקנאות וברישומים.

הקשר בין אנשי הבאוהאוס (Bauhaus), ובראשם אוסקאר שלמר (Schlemmer), יוצר ה"באלט הטריאדי", מתועד כאן על ידי כמה מהדמויות הכביכול מכניות שהוא יצר, בתלבושות ומסכות שהן יצירות אמנות בפני עצמן.

התצוגה המרתקת מציגה בדרך משכנעת את ההשפעה ההדדית בין המחול המודרני והאמנויות החזותיות. הקטלוג הנלווה לתערוכה מספק תיעוד עשיר ליחסים המיוחדים בין בימת המחול ובין הציור והפיסול המודרניים.

פסיפס אירופי

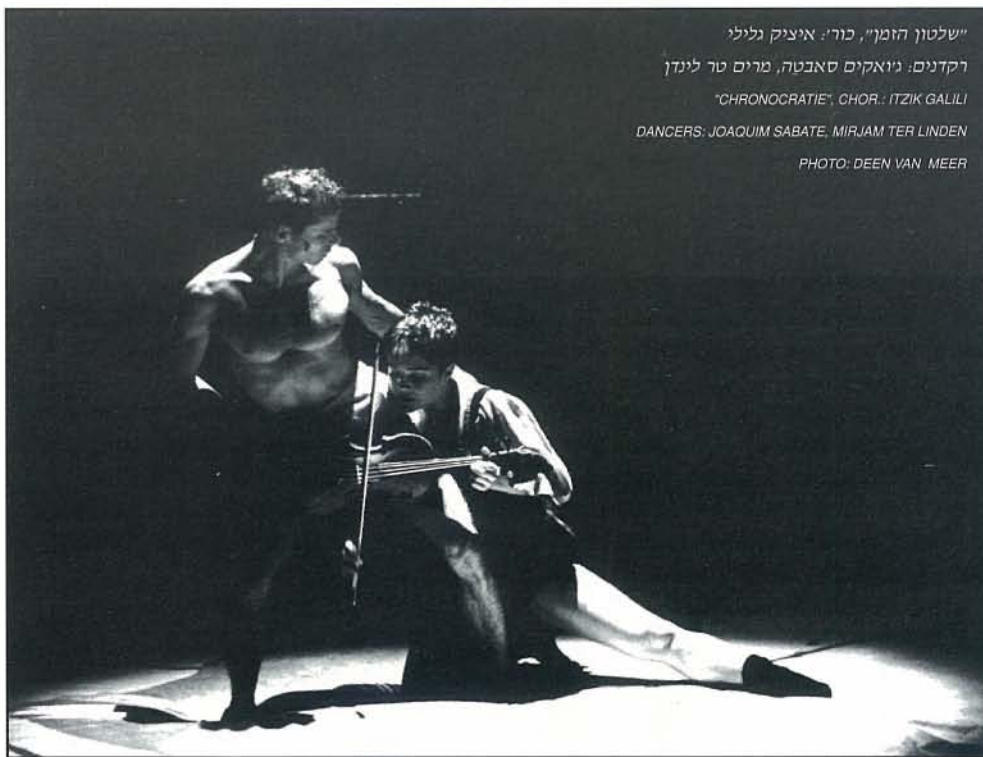
שלטון הזמן וטרמפולינה

▲ איציק גלילי, היוצר הישראלי היושב בהולנד ומצליח להפתיע אותי מפעם לפעם, עשה זאת שוב, ובגדול. הפעם הוא לא הסתפק בעבודה קאמרית צנועה, אלא עיצב יצירה בתנועה ובצליל ל-14 (!) רקדנים, שגם מנגנים, מי פחות ומי יותר, בלא פחות משבעה (!) פסנתרים, המקיפים כחומה את הטרמפולינה הענקית המשתרעת על פני הבימה כולה.

שם היצירה "Chronocratie", משמע שלטון הזמן. מה שמיוחד בה, מלבד ממדיה, היא תנועה כאילו איטית, רכה וחלומית, הנוצרת בשל השימוש בכרית הענקית, מהסוג המשמש לנחיתה של קופצים לגובה. המזרן מקפיץ את הרקדנים (המצוינים) אבל גם עוצר אותם, בו זמנית. מצב זה משווה למחול משהו חלומי, כאילו נעו האנשים מתחת לפני מימיו של ים.

המוסיקה, שחיבר עבור החבורה ג'ין קארל (Gene Carl), מותאמת ליכולתם של הרקדנים לנגן בפסנתר, וזה מגביל למדי. אחד הרקדנים, ג'ואקים סאבטה (Joaquim Sabate), שהוא גם זמר קונטראטור מעולה, שר תוך כדי המופע ויש גם כנרית המנגנת במהלכו. כל אלה משווים למופע תחושה של מולטימדיה, שילוב אמנויות. אבל יותר מתחושת הזמן השולט חשתי באווירה של שייכות קבוצתית, של יחידים בתוך קולקטיב, בעצם שלטון הטרמפולינה, כגורם משפיע על אופי התנועה.

המופע כבר בוצע כ-25 פעמים בהולנד, בלגיה ובגרמניה, ונעשים מאמצים להביאו ארצה, אולי במסגרת פסטיבל כרמיאל בקיץ הקרוב.

"שלטון הזמן", כור: איציק גלילי
רקדנים: ג'ואקים סאבטה, מרים טר לינדן
"CHRONOCRATIE", CHOR.: ITZIK GALILI
DANCERS: JOAQUIM SABATE, MIRIAM TER LINDEN
PHOTO: DEEN VAN MEER

"שלטון הזמן", כור: איציק גלילי
"CHRONOCRATIE", CHOR.: ITZIK GALILI, PHOTO: OLIVER SCHUTT

PHOTO: BEN VAN DUIN

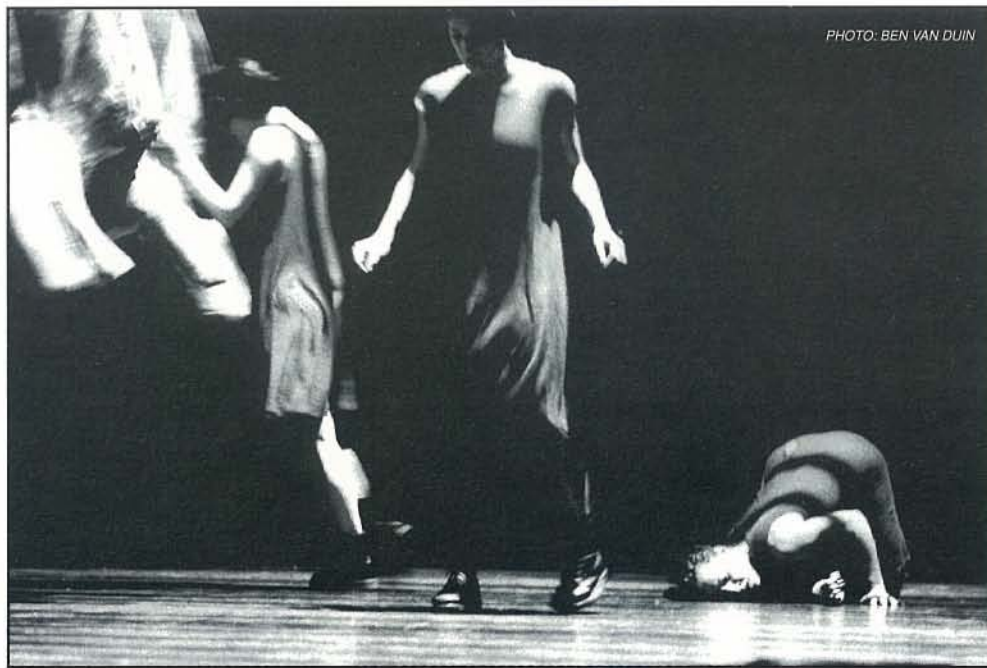

PHOTO: BEN VAN DUIN

פסיפס אירופי

על נשים וזרז

הנשים הן חמש רקדניות מעולות, הפרות מספרן דומה: גוויות ענקיות, כארבעה מטר גובהן, של בנות בקר שחוטות, תלויות בצד הבימה על אנקולים, כמו בבית-מטבחים. הכוריאוגרפית היא כריסטינה דה שאטל (Krisztina de Chatel), יוצרת הולנדית מצוינת בעלת שם צרפתי, שכבר נכתב עליה בגיליון מס' 9.

המופע החדש שלה נקרא "Vanitas", משמע "הבל הבלים", כפי שהתבטא בשעתו החכם מכל אדם. אין ביכולתי להסביר הגיונית את הקשר בין הכותרת ליצירה המחולית, אבל מה זה משנה. העבודה עצמה מעולה ממש, מדויקת בתיאור היחסים בין חמש הפועלות בבית-המטבחים (מכל מקום, כך הן נראות בחלוקים נקיים אבל בצבע שאינו ניתן להגדרה). התנועה פעמים רבות בנויה כקאנון, מתפתחת בניגוד לזו של היתר, אבל תמיד תוך קשר פנימי. הדמויות לא מעוצבות על פי מחוות של אופי, אלא כל אחת מהרקדניות הנהדרות מעניקה פירוש אישי לחומר התנועתי של דה שאטל.

אם מוכרחים לערב גם משמעויות פילוסופיות, הפרות השחוטות הן אולי הסוף הסתמי, הצפוי וחסר המשמעות של חייו, אותו הבל הבלים של קוהלת. הן הופכות לסמל של חייהן הסתמיים של הנשים. כך או כך, זהו מופע מלא כוח ביטוי, בנוי בצורה קפדנית ומקורית, דרכה של הכוריאוגרפית דה שאטל.

להקתה של דה שאטל טרם הופיעה בארץ, וחבל שכן. היא אחת היוצרות המקוריות והחשובות ביותר במחול ההולנדי, והגיע הזמן שגם בארץ יכירו אותה ואת עבודתה.

פסיפס אירופי

דוקדים אח מצח העיר

"מיפוי העיר", כור: תום סטוארט

"CITY MAPPING", CHOR.: THOM STUART, PHOTO: ROBERT BENSCHOP

מדי שנתיים מתקיים בעיר האג, הלא היא בירת ממלכת הולנד, פסטיבל שנועד לעודד את עבודתם של יוצרים צעירים וחדשניים. שם הפסטיבל CaDance.

מהמופעים שראיתי המעניין ביותר היה "מיפוי העיר", City-mapping. המופע מורכב מקטעים רבים של מוסיקה ומחול, טקסטים ומיני התרחשויות בימתיות, שנועדו לצייר מעין דיוקן של העיר האג, כפי שהדבר נראה בעיני הכוריאוגראף תום סטוארט (Thom Stuart). התוצאה: מפה צבעונית ולבבית ביותר של האג. אגב, לא יכולתי להיות נוכח במופע של כוריאוגראף נוסף, דונלד פלמינג (Donald Fleming), שעליו הוטלה אותה המשימה, ובוודאי רואה את עירו בצורה שונה.

לפני שהצופים הורשו להיכנס לאולם התיאטרון, הופיע רקדן מהאי יאווה, לבוש בתלבושת מסורתית, והצית נר קטורת שאפך בריחו המשכר את האכסדרה. הוא בירך אותנו בתנועתו והוביל אל האולם. זה היה קטע סמלי שהוקדש לתושבים הרבים של העיר שמוצאם מאיי דרום-מזרח אסיה. כידוע, ההולנדים שלטו באיים אלו עד אחרי מלחמת העולם השנייה.

על מסך גדול הופיעו תצלומי סרט אילם של תנועה ברחובות האג, פעם והיום. זה היה מעין מוטיב חוזר של המופע כולו.

מפת העיר של תום סטוארט החלה בבוקר של גיוגנג. נער, פלג גופו העליון עירום, רץ סביב משטח הבימה, שעה שהכוריאוגראף עצמו, לבוש זיקט ועניבה, עדיין ללא מכנסיים, אולי כמי שמתעתד לצאת למקום עבודתו, הקיף בריצה את מושבי הצופים. בינו לנער נוצר תיאום משעשע, מין רישום של בוקר עירוני.

בהמשך המופע, שהיה אפוף שמחת חיים, רקדו ושרו אמנים ותיקים. למשל, יוב סאנדרס (Job Sanders) שרקד טנגו נוסטלגי, וגייני סולן (Jeanne Solan), מוותיקי הנדרלנדס דנס תיאטר, המלמדת לעיתים קרובות אצלנו בקיבוץ געתון. לעומתם הופיעו אמנים צעירים יותר. אחד מבוגרי הקונסרבטוריום העירוני העלה דווקא קטע רציני מ"אגם הברבורים".

שוב ושוב הוקרנו תמונות רחוב מוסרטות של העיר משנות ה-30, בד בבד עם קיומו של קרנבל עממי, מודרני וקלאסי של מחול, מוסיקה וזמרה. אין ספק, סטוארט הגיש זר פרחים צבעוני לעירו.

ראשית המחול האמנותי בארץ ישראל 1920-1964

מאת: רות אשל

"כתיבתה של אשל מצטיינת בתמציתיות ובנגיעה ברורה בשורשי הדברים" – צבי גורן, "על המשמר".

"אנציקלופדיה זוטא שיש בה לא מעט מידע מאלף" – חזי לסקלי ז"ל, "העיר". "חיכינו לספר זה בכיליון עיניים" – שלום חרמון ז"ל, המפקח על המחול במשרד החינוך ותרבות.

"אני מקוה שאינך רואה בספר זה סוף וכי עוד ידך נטויה... לרקוד עם החלום מוסר מידע מקיף, מן הראוי שספר זה ישמש חומר לימוד בסיסי לכל בתי הספר למחול" – פרופ' חסיה לוי-ארגון

להזמנות: רות אשל, ת.ד. 820 הוד הכרמל
חיפה 34987, טל. 04-8246093
המחיר: 55 ש"ח כולל משלוח

לרקוד עם החלום

בת-דור

באר-שבע

מרכז עירוני לאמנות המחול

BAT-DOR Beer-Sheva
MUNICIPAL DANCE CENTER

יד ושם 16 באר שבע 84111 טל. 6231521, 07-6275577, פקס. 07-6275577

16 Yad Vashem Str. Beer-Sheva 84111 P.O.B. 1220 Tel. 07-6275577, 6231521 Fax. 07-6275577

Mia Arbatova Ballet Competition • תחרות מיה ארבטובה לבלט

תחרות מיה ארבטובה לבלט

שלב הגמר

מוצ"ש 31.5.97 בשעה 20:45

מרכז סוזן זלל למחול ולתיאטרון

רח' יחיאל 5, נווה צדק, תל-אביב

תחרות מיה ארבטובה לבלט נוסדה למען עידוד

ותמיכה ברקדנים בתחום הבלט הקלאסי

ולהנציח את פעילותה החשובה ורבת שנים של

מיה ארבטובה בתחום הבלט בישראל

לחפזות